

Sygn. akt III AUa 645/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka
Sędziowie:	SSA Beata Górską (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 21 kwietnia 2016 r. w Szczecinie

sprawy Spółdzielni Mieszkaniowej (...)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych W. R., J. W., W. C. i R. S.

o objęcie ubezpieczeniem społecznym

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 lutego 2015 r. sygn. akt VII U 1962/13

oddala apelację.

SSO del. Gabriela Horodnicka SSA Barbara Białecka SSA Beata Górską

- Stelmaszczuk

Sygn. akt III A Ua 645/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją nr (...). (...) z 12 września 2013 roku, decyzją nr (...). (...) z 12 września 2013 roku, decyzją nr (...). (...) z 12 września 2013 roku, decyzją nr (...). (...) z 12 września 2013 roku stwierdził, że W. R., J. W., W. C., R. S. jako osoby wykonujące pracę na podstawie umowy o świadczenie usług u płatnika składek Spółdzielni Mieszkaniowej (...) podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach i z podstawą wymiaru składek wskazanymi szczegółowo w decyzji.

W uzasadnieniach powyższych decyzji organ rentowy podniósł, że umowy łączące W. R., J. W., W. C. i R. S. ze Spółdzielnią Mieszkaniową (...) nazwane umowami o dzieło, w rzeczywistości spełniały przesłanki umów zlecenia. Organ rentowy wskazał, że umowy te określały podstawowe elementy, tj. strony umowy, przedmiot umowy, okres, na jaki zostały zawarte oraz wysokość wynagrodzenia. Nie precyzowały natomiast postanowień dotyczących kary umownej za nienależyte wykonanie zobowiązania. Czynności podejmowane w ramach umów zawieranych z zainteresowanymi nie wykazywały charakteru twórczego, były to prace szablonowe i możliwe do osiągnięcia przez każdego zobowiązującego się do ich wykonania. Na podstawie okoliczności ustalonych w toku kontroli organ rentowy ustalił, że wolą stron było rzeczywiście świadczenie usług, a nie wykonanie dzieła.

Z powyższymi decyzjami nie zgodził się płatnik Spółdzielnia Mieszkaniowa (...), który w odwołaniach wniósł o ich uchylenie oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych. Płatnik zaskarżonym decyzjom zarzucił naruszenie:

- art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie dla oceny sytuacji prawnej ubezpieczonych, świadczących na rzecz SM (...) pracę w ramach umowy o dzieło, a nie pozostających z odwołującą w stosunku pracy i nałożenie na Spółdzielnię obowiązku odprowadzenia składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe,

- art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie dla oceny obowiązków płatnika, pomimo że strony umowy o dzieło jednoznacznie określiły charakter łączącego je stosunku prawnego,

- art. 13 pkt 2 w zw. z art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie do oceny obowiązków płatnika, pomimo niezawierania z ubezpieczonymi umów o świadczenie usług,

- art. 734 w zw. z art. 750 k.c. poprzez jego zastosowanie dla oceny świadczonej przez ubezpieczonych pracy, pomimo jednoznacznego określenia przez strony charakteru łączącego je stosunku,

- art. 627 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i odmowę uznania świadczonej przez ubezpieczonych pracy za wykonywanie zobowiązania z umowy o dzieło.

W uzasadnieniu swojego stanowiska płatnik wskazał, że zakwestionowane przez organ rentowy umowy cywilnoprawne nie są akademickimi przykładami umowy o dzieło, niemniej w spornych sytuacjach należy badać przede wszystkim zgodny zamiar stron i to, jaki sens nadawały one zawartej umowie. Płatnik podkreślił, że wykonanie zobowiązania przez ubezpieczonych wobec SM (...) nie podlegało ocenie w kategoriach starannego działania, a wynagrodzenie przysługiwało za określone rezultaty, które zostały wymienione w umowie stron. Płatnik wyjaśnił, że nie sprawował nadzoru nad wykonawcami i nie wyznaczał im sposobów zrealizowania umówionego celu, a wykonawca w pełni polegał na własnych umiejętnościach i wykonywał pracę w sposób przez siebie uznany za najlepszy. Płatnik wskazał, że poszukiwał wykonawców do różnych prac i część z nich powierzył ubezpieczonym, oczekując że osiągną oni oczekiwany rezultat w zamian za umówione wynagrodzenie. Płatnik podkreślił, że charakter kwestionowanych umów jest mieszany, ale przeważają w nim elementy typowe dla umowy o dzieło i zawarcie takiej umowy pozostawało każdorazowo wolą stron.

W odpowiedzi na odwołania pozwany organ rentowy wniósł o ich oddalenie w całości oraz o zasądzenie od płatnika zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany podtrzymał argumentację, jak w uzasadnieniach zaskarżonych decyzji, a nadto wskazał, że czynności wykonywane przez ubezpieczonych nie prowadziły do stworzenia nowego, unikatowego wytworu o zindywidualizowanych cechach i właściwościach określonych w umowie. Prace te były pozbawione innowacyjnej myśli, nie zależały od inwencji wykonawców. Istotą zobowiązań było wykonywanie szeregu czynności faktycznych, które miały charakter jednorodząjowy, powtarzalny i odtwórczy. Brak jest w spornych umowach określenia rezultatu w sposób z góry przewidziany, w szczególności przy użyciu obiektywnych jednostek metrycznych, a także ustalenia, jakimi wadami fizycznymi mógłby być obciążony rezultat. Pozwany podkreślił, że w orzecznictwie sądów powszechnych ugruntowany

jest pogląd, iż wykonywanie powtarzalnych czynności usług w pewnym regularnym przedziale czasowym nie może zostać zakwalifikowane jako umowa o dzieło, m.in. z uwagi na ciągłość czynności i brak ich wyraźnie twórczego charakteru.

Sąd postanowieniami z 13 grudnia 2013 roku połączył sprawy z powyższych odwołań do wspólnego rozpoznania i wyrokowania oraz wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych: W. R., J. W., W. C. i R. S..

Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 18 lutego 2015 r. oddalił odwołania i zasądził od Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w O. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Spółdzielnia Mieszkaniowa w O. w latach 2005 - 2010 zawierała umowy cywilnoprawne na wykonanie różnego rodzaju prac remontowych, w tym malowanie klatek, naprawy schodów i kominów, czy doraźne naprawy dachów, a nadto na koszenie trawy na osiedlu, sprzątanie osiedla i biur, odśnieżanie, remonty urządzeń elektrycznych na hydroforni i oczyszczalni ścieków. Płatnik nie zatrudniał w tym czasie konserwatora, który mógłby wykonać wyżej wymienione prace, co wynikało z tego, że fundusz remontowy był niski i Spółdzielnia nie miała na ten cel środków.

Osoby wykonujące prace remontowe rekrutowały się z polecenia osób trzecich, a prezes Spółdzielni sprowadzał ich kwalifikacje. Jeśli płatnik był zadowolony z efektów pracy danej osoby, zawierał z nią kolejną umowę na wykonanie innej pracy. Remonty były przeprowadzane w związku ze zgłoszeniami lokatorskimi. Nie były one prowadzone w oparciu o plany i projekty budowlane. Płatnik przekazywał materiały niezbędne do wykonania prac. Prace odbierane były przez prezesa Spółdzielni i przedstawiciela lokatorów, a wynagrodzenie wypłacane potem. Wykonawca nie odpowiadał finansowo za źle wykonaną pracę. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości zobowiązany był do ich usunięcia bez wynagrodzenia.

Stawka za koszenie trawy ustalana była godzinowo, a miejsce wykonania pracy wskazywał płatnik. Osoby sprzątające miały wyznaczane dni, w których we wskazanych przez płatnika miejscach miały świadczyć pracę.

W okresie od kwietnia 2005 roku do 31 grudnia 2010 roku W. R. zawarła ze Spółdzielnią Mieszkaniową w O. kilkadziesiąt (ponad 50) umów cywilnoprawnych, nazwanych umowami o dzieło, których przedmiotem było wykonywanie przez zainteresowaną prac porządkowych na osiedlu. W związku z faktem, że W. R. podlegała w tym okresie ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia u innego pracodawcy w okresach od 15 kwietnia 2002 roku do 30 września 2006 roku, od 14 czerwca 2007 roku do 20 października 2007 roku, od 11 do 27 października 2007 roku i od 5 listopada 2007 roku organ rentowy w zaskarżonej decyzji stwierdził, że W. R. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o świadczenie usług u płatnika składek Spółdzielni Mieszkaniowej (...) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach od 7 do 13 czerwca 2007 roku i od 28 października do 4 listopada 2007 roku.

W okresach wymienionych w decyzji W. R. łączyły ze Spółdzielnią Mieszkaniową w O. umowy z 7 czerwca 2007 roku, której przedmiotem były prace porządkowe na osiedlu, utrzymywanie czystości przy pojemnikach na śmieci w terminie do 7 lipca 2007 roku i z 7 października 2007 roku której przedmiotem były prace porządkowe na osiedlu, utrzymywanie czystości przy pojemnikach i zbieranie papierów.

Za wykonanie powyższych umów W. R. otrzymała umówione wynagrodzenie na podstawie przedłożonych rachunków.

W okresach od 20 do 22 września 2006 roku, od 25 września do 2 października 2006 roku, od 5 do 20 września 2007 roku i od 15 do 25 kwietnia 2008 roku J. W. zawarł ze Spółdzielnią Mieszkaniową w O. następujące umowy cywilnoprawne, nazwane umowami o dzieło:

- z 20 września 2006 roku, której przedmiotem był remont dachów bloków nr(...) (obróbka kominów papą termozgrzewalną, łatanie pęknięć, usuwanie pęcherzy) oraz wymiana leja w terminie do 22 września 2006 roku za wynagrodzeniem 379 zł brutto,
- z 25 września 2006 roku, której przedmiotem był remont dachu bloku nr (...) (obróbka papą termozgrzewalną, zgrzewanie papą, obróbka kominów) w terminie do 2 października 2006 roku za wynagrodzeniem 826 zł brutto,
- z 5 września 2007 roku, której przedmiotem była naprawa poszyc dachów oraz opierzeni kominów bloków (...) za wynagrodzeniem 708 zł brutto,
- z 5 września 2007 roku, której przedmiotem było pokrycie dachu papą termozgrzewalną na powierzchni 30 m² oraz usunięcie przecieków za wynagrodzeniem 354 zł brutto,
- z 15 kwietnia 2008 roku, której przedmiotem wymiana rynny na długości 8 metrów w bloku (...) w terminie do 25 kwietnia 2008 roku, za wynagrodzeniem 472 zł brutto.

Za wykonanie powyższych umów J. W. otrzymał umówione wynagrodzenie na podstawie przedłożonych rachunków.

W okresie od 25 lipca 2007 roku do 16 października 2009 roku W. C. zawarł ze Spółdzielnią Mieszkaniową w O. następujące umowy cywilnoprawne, nazwane umowami o dzieło:

- z 25 lipca 2007 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. w terminie do 8 sierpnia 2007 roku za wynagrodzeniem w kwocie 236 zł brutto,
- z 22 sierpnia 2007 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. – 1 451 m², naprawa pokrycia dachowego na bloku 45 papą termozgrzewalną w terminie do 4 września 2007 roku za wynagrodzeniem w kwocie 413 zł brutto,
- z 27 grudnia 2007 roku, której przedmiotem była pomoc przy naprawie wodociągu i usunięciu awarii wraz z dostarczeniem i zastosowaniem opaski własnej – siodełka w terminie do 28 – 29 grudnia 2007 roku za wynagrodzeniem w kwocie 354 zł brutto,
- z 10 stycznia 2008 roku, której przedmiotem była pomoc przy naprawie agregatora na oczyszczalni ścieków w terminie do 11 stycznia 2008 roku za wynagrodzeniem w kwocie 141 zł 80 gr. brutto,
- z 30 kwietnia 2008 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. w dniach od 5 do 12 maja 2008 roku za wynagrodzeniem w kwocie 212 zł brutto,
- z 13 maja 2008 roku, której przedmiotem było zamurowanie drzwi magazynu hydroforni 220 x 80 plus malowanie drzwi w liczbie określonej w umowie w terminie do 29 maja 2008 roku za wynagrodzeniem kwocie 377 zł brutto,
- z 24 czerwca 2008 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. w terminie do 8 lipca 2008 roku za wynagrodzeniem w kwocie 218 zł brutto,
- z 22 lipca 2008 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. – 34 godziny pracy, malowanie drzwi – 2 dni po 8 godzin, wieszanie tablic ogłoszeniowych w blokach – 7 godzin w terminie do 28 lipca 2008 roku za wynagrodzeniem w kwocie 536 zł brutto,
- z 28 sierpnia 2008 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. w terminie do 4 września 2008 roku za wynagrodzeniem w kwocie 212 zł brutto,
- z 14 listopada 2008 roku, której przedmiotem było wykonanie określonych w załączniku do umowy prac przy remoncie kominów i dachów w terminie do 28 listopada 2008 roku za wynagrodzeniem w kwocie 955 zł brutto,

- z 24 września 2009 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. w terminie do 30 września 2009 roku za wynagrodzeniem w kwocie 122 zł brutto,

- z 5 października 2009 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w terminie do 15 października 2009 roku za wynagrodzeniem w kwocie 134 zł brutto,

- z 15 października 2009 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w terminie do 16 października 2009 roku za wynagrodzeniem w kwocie 65 zł brutto.

J. C. jest z zawodu malarzem. Zainteresowany sam określał godziny w których wykonywał pracę na rzecz Spółdzielni. Za wykonanie powyższych umów zainteresowany otrzymał umówione wynagrodzenie, przy czym było ono rozliczane z płaconym przez J. C. czynszem.

W okresie od 14 maja 2007 roku do 27 grudnia 2010 roku (z wyłączeniem okresu od 1 grudnia 2008 roku do 15 kwietnia 2009 roku, w którym zainteresowany podlegał ubezpieczeniom społecznym, z tytułu zatrudnienia u innego pracodawcy) R. S. zawarł ze Spółdzielnią Mieszkaniową w O. następujące umowy cywilnoprawne, nazwane umowami o dzieło:

- z 14 maja 2007 roku, której przedmiotem było koszenie trawników na hydroforni, oczyszczalni ścieków i osiedlu mieszkaniowym w O. w dniach od 17 maja do 4 czerwca 2007 roku w terminie do 5 czerwca 2007 roku za wynagrodzeniem w kwocie 318 zł brutto,

- z 18 czerwca 2007 roku, której przedmiotem było koszenie trawników zielonych na osiedlu mieszkaniowym w O. w dniach od 19 czerwca do 15 lipca 2007 roku w terminie do 15 lipca 2007 roku za wynagrodzeniem w kwocie 330 zł brutto,

- z 27 kwietnia 2009 roku, której przedmiotem było sypanie piaskiem chodników na osiedlu i pomoc przy awarii w terminie do 30 kwietnia 2007 roku za wynagrodzeniem w kwocie 155 zł brutto,

- z 25 maja 2009 roku, której przedmiotem było rozebranie komina, podmurowanie nowego, zbijanie tynku, tynkowanie, położenie papy i silikonowanie w terminie do 27 maja 2009 roku za wynagrodzeniem w kwocie 330 zł brutto,

- z 1 czerwca 2009 roku, której przedmiotem było robienie szalunków i oblewanie betonem płyty kończącej komin, przygotowanie i obróbka komina papą oraz silikonem, zrywanie oraz montowanie nowej blacharki rynnowej (8 m), przygotowanie części dachu i położenie 30 m² papy w terminie do 5 czerwca 2009 roku za wynagrodzeniem w kwocie 467 zł brutto,

- z 5 stycznia 2010 roku, której przedmiotem było odśnieżanie, sypanie piaskiem drogi i chodników na osiedlu mieszkaniowym w O. w terminie do 29 stycznia 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 280 zł brutto,

- z 2 lutego 2010 roku, której przedmiotem było odśnieżanie chodników na osiedlu mieszkaniowym i sypanie piaskiem w terminie do 16 lutego 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 170 zł brutto,

- z 21 marca 2010 roku, której przedmiotem było odśnieżanie osiedla mieszkaniowego: drogi i chodników w terminie do 26 marca 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 165 zł brutto,

- z 26 maja 2010 roku, której przedmiotem była naprawa komina, częściowe rozebranie komina, murowanie, tynkowanie i zamontowanie rury kominowej, w terminie do 28 maja 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 117 zł brutto,

- z 16 sierpnia 2010 roku, której przedmiotem była naprawa stycznika (...) na hydroforni osiedlowej w terminie do 16 sierpnia 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 351 zł brutto,

- z 27 października 2010 roku, której przedmiotem była naprawa dachu bloku(...) przygotowanie dachu do położenia papy, klejenie papy, tynkowanie, silikonowanie, smarowanie lepikiem na zimno, w terminie do 28 października 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 269 zł brutto,

- z 1 grudnia 2010 roku, której przedmiotem było odśnieżanie na osiedlu, sypanie piaskiem chodników w terminie do 27 grudnia 2010 roku za wynagrodzeniem w kwocie 234 zł brutto.

R. S. jest z zawodu ślusarzem. Zainteresowany sam określał godziny w których wykonywał pracę na rzecz Spółdzielni. Za wykonanie powyższych umów zainteresowany otrzymał umówione wynagrodzenie, przy czym było ono rozliczane z należnościami zainteresowanego na rzecz Spółdzielni.

Płatnik Spółdzielnia Mieszkaniowa w O. mimo zawarcia wyżej wymienionych umów nie zgłosił zainteresowanych do ubezpieczeń emerytalnego, rentowych oraz wypadkowego.

Odwołania płatnika Spółdzielni Mieszkaniowej w O., stanowiące przedmiot rozpoznania w niniejszej sprawie, w ocenie Sądu Okręgowego okazały się w całości nieuzasadnione, co skutkowało ich oddaleniem.

Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszym postępowaniu kwestią sporną była ocena, czy praca wykonywana przez zainteresowanych w ramach umów łączących ich z płatnikiem Spółdzielnią Mieszkaniową w O., generowała obowiązek objęcia zainteresowanych obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym, rentowym i wypadkowym.

W pierwszej kolejności wskazał, że zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym uregulowane zostały w ustawie z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2009 Nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 tej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wykonują pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej "zleceniobiorcami", oraz osobami z nimi współpracującymi, z zastrzeżeniem ust. 4. Ten ostatni przepis przewiduje, że osoby określone w ust. 1 pkt 4 nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli są uczniami gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych lub studentami, do ukończenia 26 lat.

Osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu (art. 12 ust. 1 ustawy).

Stosownie do treści art. 13 pkt 2 ww. ustawy, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu podlegają osoby wykonujące pracę nakładczą oraz zleceniobiorcy - od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia tej umowy.

Jednocześnie, skoro przepis art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wymieniając osoby fizyczne, które obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, nie obejmuje tą kategorią osób wykonujących pracę na podstawie umów o dzieło, niewątpliwym jest, że osoby te nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu.

W rozpoznawanej sprawie strony różniły się w ocenie tego, na jakich zasadach zainteresowani wykonywali czynności na rzecz płatnika w okresach objętych zaskarżonymi decyzjami, czy w sposób odpowiadający wykonywaniu umowy o dzieło, czy też jak twierdził organ rentowy umowy o świadczenie usług (art. 750 k.c.), względnie zlecenia. Sąd Okręgowy rozważył przepisy i orzecznictwo obowiązujące w zakresie umów o dzieło i umów zlecenia, i analizując sprawę zwrócił uwagę, że przedmiot umów nazwany przez strony „umowami o dzieło” nie został ustalony w sposób weryfikowalny.

Brak indywidualizacji przedmiotu analizowanych umów wynika przy tym z charakteru prac powierzonych zainteresowanym, ponieważ trudno wymagać by płatnik indywidualizował pracę obejmującą następujące czynności powierzone zainteresowanym:

- prace porządkowe na osiedlu, utrzymywanie czystości przy pojemnikach na śmieci i zbieranie papierów (zainteresowana W. R.),
- remont dachów, obróbka kominów papą termozgrzewalną, łatanie pęknięć, usuwanie pęcherzy, usunięcie przecieków, pokrycie dachów papą (zainteresowany J. W.),
- koszenie trawy, pomocy przy usuwaniu awarii lub pomoc przy naprawie, wykonywania prac remontowych czy naprawy /dachu, kominów/ zamurowywania drzwi, malowania drzwi (zainteresowany W. C.),
- koszenie trawy, odśnieżanie, posypywanie piaskiem, rozebranie komina, częściowe rozebranie komina, zbijanie tynku, tynkowanie, położenie papy, silikonowanie, montaż blacharki, zamontowanie rury kominowej.

Zdaniem Sądu Okręgowego powyższego wynika, że czynności wykonywane przez zainteresowanych były albo czynnościami powtarzalnymi, wymagającymi jedynie starannego działania, przy których celem nie było osiągnięcie określonego rezultatu, lecz cykliczne powtarzanie określonych czynności (prace porządkowe, koszenie trawy, odśnieżanie, posypywanie piaskiem), albo czynnościami, które wchodziły w skład robót wymagających pracy skoooperowanej szerszej grupy. Sąd Okręgowy nie podziela argumentacji strony odwołującej, że zainteresowani byli obowiązani do wykonania oznaczonego dzieła. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że wszyscy zainteresowani – jak to wyżej wskazano zajmowali się albo typowymi czynnościami usługowymi albo pewnymi etapami związanymi z szeroko pojętymi pracami porządkowymi, remontowymi, czy dekarскими. Osoby te nie dostarczały samodzielnie gotowego i zindywidualizowanego dzieła w rozumieniu ustawy.

Przyjmowanie, że wykonanie każdej czynności prowadzącej do powstania efektu materialnego konstituuje umowę o dzieło, obarczone jest błędem. Wykonywanie czynności stanowiących zwykłą część pewnego procesu nie może być utożsamiane z świadczeniem pracy w ramach umowy o dzieło.

Jednakże sam fakt, że co do zasady poprawność wykonywania prac przez zainteresowanych podlegała kontroli jakości w świetle rozważań Sądu I instancji, nie oznacza, że wykonywali oni te czynności w ramach umowy o dzieło. Warto bowiem wspomnieć, że – na zasadach wynikających z kodeksu cywilnego (art. 471 k.c.) – wykonujący usługę również odpowiada za należyte wykonanie zobowiązania. Zatem samo przeprowadzanie kontroli jakości nie stanowi o tym, że czynność taka stanowiła sprawdzian umówionego rezultatu na istnienie wad fizycznych.

Poza tym zgodził się z pozwanym organem rentowym, że czynności wykonywane przez zainteresowanych nie prowadziły do stworzenia nowego, unikatowego wytworu o zindywidualizowanych cechach i właściwościach określonych w umowie. Prace te były pozbawione innowacyjnej myśli, nie zależały od inwencji twórczej zainteresowanych, a istotą zobowiązań było wykonywanie szeregu czynności faktycznych, które miały charakter jednorodząjowy, powtarzalny i odtwórczy. Brak jest w spornych umowach określenia rezultatu w sposób z góry przewidziany, w szczególności przy użyciu obiektywnych jednostek metrycznych, a także ustalenia, jakimi wadami fizycznymi mógłby być obciążony rezultat.

Z powyższego wynika, że charakter pracy wskazany w umowach w połączeniu z informacjami dotyczącymi praktycznych aspektów wykonywanej pracy oraz brakiem kategoryczności w określaniu charakteru pracy zainteresowanych w wywodach płatnika nie pozwalał na uznanie, iż była to praca na tyle zindywidualizowana, by móc ją uznać za zmierzającą do wytworzenia dzieła.

Jednocześnie skoro bezsporne jest, że zainteresowani pracowali dla płatnika, wykonując ww. prace, przeto uznał, iż świadczyli na jego rzecz klasyczne usługi w zakresie prac remontowo-budowlanych, dekarско-blacharskich, porządkowych.

Ocena dowodów ze źródeł osobowych w powiązaniu z pozostałym zebrany w sprawie materiałem dowodowym, w tym umowami zawartymi z zainteresowanym, których treści nie kwestionowała żadna ze stron, nie dała podstaw do uwzględnienia żądań płatnika.

W ocenie Sądu Okręgowego zamiarem stron i celem umów było uniknięcie dopełnienia obowiązków płatnika składek i w celu osiągnięcia takiego rezultatu nie może być abstrakcyjnie interpretowana zasada swobody umów, prezentowana przez płatnika w odwołaniu. Skoro dana umowa wiążąca się z obowiązkami publicznoprawnymi, w tym wypadku obowiązkiem opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne, to wbrew twierdzeniom strony skarżącej, obowiązkiem organu rentowego, a następnie zakres kognicji sądu ubezpieczeń społecznych sięga badania rzeczywistej treści umowy stron. Odmiennie bowiem ustawodawca traktuje osoby związane umowami zlecenia czy też umowami o świadczenie usług, do których należy stosować przepisy o zleceniu, niż osoby wykonujące dzieło. Podniesione w odwołaniu zarzuty naruszenia prawa materialnego uznał za chybione, jako uwarunkowane jedynie interesem procesowym strony, któremu bezkrytycznie płatnik podporządkował cechy umowy o dzieło. Przy tym podkreślić należy, że przepis art. 83 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych daje organowi rentowemu podstawy do prowadzenia postępowania administracyjnego w przedmiocie prawidłowości zgłoszenia i przebiegu ubezpieczeń społecznym, co jednoznacznie sprowadza się do badania rzeczywistej treści tytułu podlegania tym ubezpieczeniom (tak wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19 stycznia 2012 roku, sygn. akt III AUa 1539/11, Lex nr 1127086).

O kosztach postępowania Sąd orzekł w oparciu o przepisy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 w zw. z § 2 ust. 1 i 2 i § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 490) i zasądził od Spółdzielni Mieszkaniowej w O. na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Jednocześnie wskazał, iż z uwagi na wynik procesu brak było podstaw do zasądzenia od organu rentowego na rzecz zainteresowanego W. C. (strony procesu) kosztów procesu – kosztów dojazdu do Sądu.

Apelację od wyroku złożyła Spółdzielnia Mieszkaniowa w O. zarzucając: 1. błąd w ustaleniach polegający na przyjęciu, że płatnik zawierając umowy z zainteresowanymi nie określił ich przedmiotu w sposób obiektywnie weryfikowalny, podczas gdy z przesłuchania strony i zainteresowanych jednoznacznie wynika, że Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) powierzała wskazanym osobom jasno określone prace do wykonania, a po ich wykonaniu prezes powódki Spółdzielni dokonywał kontroli rezultatu działań zainteresowanych i po ich zaakceptowaniu, powódka dokonywała zapłaty; 2. błąd w ustaleniach polegający na przyjęciu, że poddane kontroli umowy nie miały charakteru umowy rezultatu, pomimo, że sami zainteresowani przyznali, że powierzone zadania wykonywali samodzielnie, korzystając z własnych umiejętności, nie byli instruowani przez powódkę w czasie ich wykonywania, a osoba z ramienia Spółdzielni Mieszkaniowej (...) kontrolowała jedynie efekt końcowy wykonanych prac; 3. błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że zainteresowani świadczyli na rzecz powódki usługi w sposób ciągły, podczas gdy zarówno fakt zawierania umów na krótkie okresy czasu jak i odmiennosc zadań poszczególnych wykonawców świadczą o powierzaniu przez powódkę wybranym osobom konkretnych zadań i wspólnym zamiarze stron, iż za każdy zrealizowany cel, zainteresowany otrzyma wynagrodzenie; 4. błąd w ustaleniach polegający na przyjęciu, że powódka powierzała wskazanym osobom wykonanie etapów szerzej rozumianych prac remontowych, dekarских czy porządkowych, podczas gdy celem zawieranych umów zawsze było osiągnięcie określonego rezultatu - wykonanie pracy, koniecznej dla realizacji zadań zarządczych powódki, po której wykonaniu powódka oceniała jej efekt, a uznając go za zrealizowany, płaciła umówione wynagrodzenie; 5. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. przez przyjęcie, iż powódka nie podołała obowiązkowi wykazania okoliczności podnoszonych w odwołaniu od decyzji, podczas gdy w toku postępowania dokonano przesłuchania powódki oraz zainteresowanych; 6. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej, oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie, nie sprecyzowanie, w jakim zakresie Sąd nie uznał zeznań zainteresowanych i strony, uznając je za sprzeczne z materiałem dowodowym i zasadami logiki oraz przyjęcie, iż działania powódki były nastawione na obejście prawa i uniknięcie obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenia

społeczne, podczas gdy sami zainteresowani nie kwestionowali charakteru zawartych umów i potwierdzili, iż zawsze dążyli do osiągnięcia określonego, umówionego celu, za który otrzymywali następnie wynagrodzenie; 7. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego nie zastosowanie dla oceny sytuacji prawnej zainteresowanych, świadczących na rzecz odwołującej pracę w ramach umowy o dzieło i uznanie zasadności nałożenia na powódkę obowiązku odprowadzenia składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe; naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 6 ust. i pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie w stosunku do oceny obowiązków powódki, pomimo że strony umowy o dzieło jednoznacznie określiły charakter łączącego je stosunku prawnego, powódka powierzała do wykonania określone prace, a po ich właściwym wykonaniu, wypłacała zainteresowanemu wynagrodzenie; 8. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 13 pkt 2 w zw. z art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie do oceny obowiązków powódki, pomimo nie zawierania przez Spółdzielnię Mieszkaniową (...) z zainteresowanymi umów o świadczenie usług; 9. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 627 k.c. poprzez, jego błędną wykładnię i odmowę uznania świadczonej przez w/w zainteresowanych pracy za wykonywanie zobowiązania z umowy o dzieło. Apelujący wniósł o zmianę wydanego w sprawie wyroku poprzez zmianę zaskarżonych decyzji i uwzględnienie odwołań złożonych od spornych decyzji i ustalenie, że W. R., W. C., R. S. i J. W. nie podlegali obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu jako osoby wykonujące na rzecz powódki zadania na podstawie umów o dzieło w okresach wskazanych w przedmiotowych decyzjach. W uzasadnieniu argumentowano, że zainteresowani potwierdzili, iż wykonywali określone prace takie jak: malowanie klatek schodowych, naprawy schodów, skoszenie trawy na określonym terenie itp., prace były umówione od chwili rozpoczęcia aż do osiągnięcia umówionego rezultatu. Przyjęcie przez Sąd I instancji, iż prace te stanowiły jedynie etap szerzej rozumianych prac remontowych, dekarских, czy porządkowych pozostaje w sprzeczności z twierdzeniami zainteresowanych oraz z faktem, iż umowy były zawierane krótkookresowo i jedynie wtedy, gdy Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) poszukiwała wykonawców konkretnych zadań. Umowy z zainteresowanymi miały charakter okresowy i zawsze były warunkowane koniecznością doprowadzenia nieruchomości, zarządzanych przez powódkę do określonego stanu. Wskazana w umowie liczba godzin, w czasie których zainteresowany miał świadczyć prace na rzecz powódki stanowiło wyraz porozumienia, na jakie maksymalne wynagrodzenie może liczyć wykonawca, nie zaś stawkę godzinową. Zdaniem apelującego umowy mają charakter mieszany, ale przeważają w nich elementy charakterystyczne dla umowy o dzieło i zawarcie takiej umowy pozostawało wolą stron.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, nie uchybił przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy. Dokonał też prawidłowej subsumpcji i zastosował właściwe prawo materialne. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego. W szczególności Sąd Okręgowy trafnie uznał, że w sprawie nie było podstaw faktycznych do uznania, że strony zawarły umowy o dzieło, a to dlatego, że w stosunku prawnym łączącym płatnika z zainteresowanymi nie było cech właściwych naturze umowy o dzieło. Istotny przy tym był rodzaj i sposób wykonywania pracy powierzonej w ramach spornych umów. Należy bowiem zauważyć, że każdy z zainteresowanych zawarł z płatnikiem kilka do kilkunastu umów o dzieło. W. R. zrealizowała w okresie od kwietnia 2005r. do 31 grudnia 2010r. ponad 50 umów, wykonywanie prac porządkowych na osiedlu, utrzymywanie czystości przy pojemnikach na śmieci i zbieranie papierów. J. W. w okresie od września 2006r. do kwietnia 2008r. zawarł pięć umów, których przedmiotem było remont dachów i wymiana rynien. W. C. w ramach trzynastu umów wykonywał szereg zróżnicowanych prac remontowych i koszenie trawników. R. S. w ramach 12 umów wykonywał szereg prac remontowych i odśnieżanie. Zatem byli zobowiązani do wykonywania zwykłych, powtarzających się czynności, i to w cyklu wpisanym w przedmiot działalności spółdzielni (usługowa działalność spółdzielni na rzecz jej mieszkańców polegająca na remontach, naprawach, pielęgnacji). W ocenie sądu apelacyjnego wykonywanie rutynowych czynności, które składają się na statutowy przedmiot działalności, nie może odbywać się przez zatrudnianie osób fizycznych w ramach umów o dzieło i to nawet wtedy gdy wyrażają na to zgodę. W ocenie Sądu Apelacyjnego essentialia

negotii umowy o dzieło wykluczają powtarzalności wykonywania kolejnych dzieł. Istotą umowy o dzieło, bowiem jest doprowadzenie do konkretnego, jednostkowego rezultatu z góry ustalonego przez strony. W odróżnieniu od pracowniczego, czy usługowego zatrudnienia umową o dzieło mogą być więc objęte jedynie incydentalne prace, można rzec wypadkowe, dla wykonania których nie jest wystarczająca staranna praca, lecz wymagane jest osiągnięcie wymiernego, jednorazowego efektu. W przeciwnym razie umowa o dzieło nie mogłaby zaistnieć, ponieważ w procesie wykonywania pracy istnieje szereg pośrednich etapów przyjmujących formę rezultatu, które w całościowym oglądzie składają się na przedmiot określonej działalności. Rezultatem jest codzienne sprzątanie pomieszczeń, rozpoznawanie kolejnych spraw urzędowych, instalowanie podzespołów na taśmach produkcyjnych, a mimo to nie uznaje się tworzenia dzieł. Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że bieżąca działalność podmiotu nie może odbywać się w formie realizowania jednostkowych umów o dzieło na poszczególne cykle działalności. Cywilnoprawna umowa o dzieło nie stanowi, bowiem podstawy prawnej dla zatrudniania osób przy zwykłej działalności podmiotu; w takiej sytuacji mamy do czynienia, w istocie z zatrudnianiem pracowników, ze wszystkimi rygorami wynikającymi z kodeksu pracy, a co najwyżej, dla wykonania doraźnych usług, z zatrudnieniem zleceniobiorców. Wymaga też podkreślenia, że korzyści z zatrudnienia pracowników czerpią nie tylko sami zatrudnieni i pracodawca (co prawda mniejsze niż przy zatrudnieniu wykonawców dzieł), ale też państwo. Stąd, nawet gdy strony umowy o dzieło nie są zainteresowane inną formą prawną niż umowa o dzieło, bo dysponują już tytułem do ubezpieczeń społecznych, to i tak umowa o dzieło, realizowana w warunkach pracy odbywanej w bieżącym cyklu działalności podmiotu, jest nieważna. Dzieje się tak, ponieważ warunki jej realizacji nie odpowiadają naturze prawnej tego rodzaju umowy, a nadto jest zawierana z pokrzywdzeniem interesów państwa, na rzecz którego w określonych sytuacjach faktycznych każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie (art. 84. Konstytucji RP). Do takich sytuacji, z których w ogólnospołecznym interesie państwo czerpie korzyści należy m.in. zatrudnianie osób fizycznych przy wykonywaniu bieżącej działalności podmiotu.

Mając na uwadze wskazane rozważania, Sąd Apelacyjny za postawę prawną przyjął art. 353¹ k.c., wyrażający zasadę swobody umów, z którego wynika: Strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Granice swobody umów wyznacza treść umowy, ale również cel stosunku prawnego kształtowanego przez strony. Z zasady swobody umów wynika zatem również zakaz zawierania umów, których celem jest obejście prawa, bądź naruszenie zasad współzycia społecznego. Prawidłowo określając typ umów łączących strony w niniejszej sprawie, ale przede wszystkim mając na względzie, że spółdzielnia zawierała umowy o dzieło na wykonanie bieżących prac, sąd apelacyjny uznał, że rzeczywistym przedmiotem umów o dzieło było, co najmniej świadczenie usług. Zawieranie w wyżej opisanych warunkach umów o dzieło stanowiło bowiem naruszenie przepisów w zakresie ochrony i ubezpieczenia społecznego zatrudnionych. Stan taki stanowił również naruszenie zasad współzycia społecznego, a to przez naruszenie obowiązku ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych. Umowy o dzieło, będące przedmiotem sprawy, zawieranie w opisanych realiach funkcjonowania spółdzielni naruszały zatem zasadę swobody umów wynikającą z art. 353¹ k.c. Strony sporu zawarły pozorne umowy o dzieło, dla ukrycia umów o świadczenie usług, do których odpowiednio stosuje się przepisy o umowie zlecenia (art. 750 k.c.). Zatem skutki prawne zawartych przez strony umów o dzieło należało oceniać tak, jak dla umów zlecenia. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Pomiędzy stronami doszło do zawarcia umów o świadczenie usług, co uzasadniało objęcie zainteresowanych w spornych okresach ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi i wypadkowym zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 ustawy systemowej.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie konsekwentnie stoi na stanowisku, że nie można świadczyć w oparciu o umowę o dzieło robót budowlanych, ciesielskich, montażowych, zbrojeniowych, porządkowych, pielęgnacyjnych jeżeli wpisane są w rozbudowany cykl pracy stanowiącej o istocie działalności podmiotu zatrudniającego.

W związku z powyższym sąd apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację płatnika. O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i w związku z art. 108 § 1 k.p.c.

del. SSO Gabriela Horodnicka SSA Barbara Białecka SSA Beata Górka

- Stelmaszczuk